

Krijgt vrede een kans?

Twee jaar geleden viel Rusland opnieuw Oekraïne binnen. De strijd heeft honderdduizenden slachtoffers gekost aan beide zijden, immense materiële schade veroorzaakt, en niet te onderschatten psychologische gevolgen gehad, voor mensen en voor gemeenschappen aan beide zijden.

Inmiddels is er sprake van een patstelling. Westerse landen nemen tot nu toe een halfhartige positie in. Ze zeggen Oekraïne te steunen, maar leveren niet wat nodig is. Aan de andere kant nemen ze ook geen initiatieven om te de-escaleren.

De laatste tijd valt op dat NAVO generaals in steeds schrillere tonen waarschuwen voor het Russische gevaar. Het woord oorlogseconomie valt. Opschroeven van de bewapening en militarisering van Europa wordt als de enige weg gezien. Nederlandse ministers beginnen zich in vergelijkbare bewoordingen te uiten.

De grote vraag is waarom het alternatief de-escaleren geen aandacht krijgt. Er zijn geen pogingen om te onderhandelen, er is geen activiteit vanuit de VN of door secretaris-generaal Guterres. Het is te gemakkelijk om te zeggen dat Poetin niet wil onderhandelen. In maart 2022 werd er onderhandeld; een akkoord was in de maak, maar lijkt door Boris Johnson en andere westerse leiders te zijn getorpedeerd omdat Rusland onder druk gezet moest worden [1]. Volgens de New York Times heeft Poetin sinds september achter de schermen laten weten bereid te zijn tot onderhandelen [2]. Nu is het Zelensky die op de rem trapt. Niet onbelangrijk is ook dat de onvrede in Rusland toeneemt, m.a.w. Poetin balanceert op een dun koord.

Het Westen verbindt zich aan Oekraïne – terecht. Maar dat hoeft niet te betekenen dat we kritiekloos de Oekraïense strategie en doelen volgen. En al helemaal niet dat we een militarisering van onze eigen samenlevingen gaan zien als enige verweer.

De Utrechtse hoogleraar conflictstudies Demmers en haar Antwerpse collega Sauer hebben in een artikel in De Morgen begin januari betoogd, dat de puzzelstukjes voor een vredesakkoord in Oekraïne op tafel liggen [3]. Het is duidelijk waar onderhandelingen over moeten gaan, en welke voordelen er voor elk van de partijen te halen zijn. Voor beide partijen kunnen onderhandelingen, die ongetwijfeld zwaar en complex zullen zijn, aantrekkelijker worden dan een voortslappend militair conflict. Zelfs al zou Oekraïne op het slagveld bezwijken, dan is dat voor Rusland bepaald geen garantie dat ze dat gigantische land onder de duim kunnen houden. Ook de bezetting van Afghanistan was niet vol te houden.

Een belangrijke onbeantwoorde vraag is: welk doel wil het westen bereiken met de oorlog? Rusland verslaan – werkelijk? En wat houdt dat dan in? Moet Rusland de Krim ontruimen? Sebastopol opgeven? Oekraïne lid van de NAVO? De onuitgesproken strategie aan onze kant maakt het zo risicovol. Eén afgezwaaide raket; een in het nauw gedreven Poetin die een kernwapen inzet: de risico's worden groter met elke bewapeningsstap.

Een aantal Nederlandse vredesorganisaties heeft op 19 februari opgeroepen om te stoppen met de militarisering van Europa, en eindelijk te beginnen ons politiek en diplomatiek maximaal in te spannen voor de-escalatie en vrede [4]. Sinds het einde van de koude oorlog zijn er kansen gemist om een Europese veiligheidsstructuur op te bouwen, niet in het minst door hardliners aan westerse kant. Laten we nú een begin maken om langs diplomatieke i.p.v. militaire weg de relaties tussen staten opnieuw te gaan regelen, en in te bedden in veiligheidsgaranties en samenwerking.

Er liggen genoeg voorstellen voor deze route op tafel, o.a. vanuit het project van verschillende
duitse vredesorganisaties "Sicherheit Neu Denken" [5]. Conflicten tussen staten zijn niet te
voorkomen, maar moeten benaderd worden vanuit civiel i.p.v. militair veiligheidsdenken.
En laten we ook niet vergeten dat oorlogsbetrokkenheid van westerse landen niet bepaald goed
heeft uitgepakt in de afgelopen decennia. Oorlogen win je niet door oorlog te voeren, oorlogen
win je door aan vrede te werken.

Ton Rullmann

Woerden

ton@tonrullmann.nl

[1] <https://www.emma.de/artikel/ukraine-frieden-war-greifbar-340721>

[2] <https://www.nytimes.com/2023/12/23/world/europe/putin-russia-ukraine-war-cease-fire.html>

[3] <https://www.demorgen.be/meningen/de-puzzelstukjes-voor-een-vredesakkoord-in-oekraïne-liggen-op-tafel-waarom-grijpen-we-die-kans-niet~bf2ed9fd/>

[4] <https://kerkenvrede.nl/file/kerkenvrede/4d1bc31fa13481bc242bd6869fe9bddb/>

[5] <https://www.sicherheitneudenken.de/>